

MLÉČNÝ BALÍČEK - ŠANCE NEBO CHYBA?

Roberto Brazzale

Brazzale S.p.a., Itálie a Orrero a.s.

Milk package - a chance or mistake?

Summary

The author of this paper deals with the legislative measures of the European Union called as "Milk package". It describes the reasons and background of its origin and critically evaluate its inefficiencies with regard to practical implications on the dairy market. "Milk Package" evaluates as hastily prepared a measure which is contrary to the principles underlying the reform of the common organization of agricultural markets (CMO) in milk, with the termination of the quota system and stabilizing interventions and in conflict with the opening of international markets. This legal standard by the author lays the groundwork for a serious distortion of competition.

Nařízení (EU) č. 261/2014 Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. března 2012, tzv. "Mléčný balíček", byl politiky oslavován jako úspěch, rozhodující opatření na ochranu zájmů producentů mléka. Je tomu opravdu tak? Silně o tom pochybujeme. Pojďme se podívat proč.

V prvé řadě je třeba říci, že opatření vzniklo z náhlé potřeby dát odpověď na silné protesty v zemědělství, které následovaly po neočekávaných propadech cen zaznamenaných v letech 2008-2009, a nikoli jako opatření k reformě společné organizace zemědělských trhů. Odpověď ne nutně logickou, ale takovou, která by uklidnila rozzlobené davy.

Proč docházelo k protestům v letech 2008-2009? Na úvod řekněme, že v roce 2007 se projevil první dopady zastavení intervencí na trhu, které EU praktikovala po celá desetiletí s cílem stabilizovat ceny na domácím trhu pomocí svých obrovských skladových zásob. Odváděním velkých finančních prostředků z rozpočtu EU prováděla neudržitelný "dumping" a tím poškozovala chudší země. A tak, kvůli rozpočtu i mezinárodním tlakům, byla EU prostřednictvím reformy "Agenda 2000" donucena skončit s intervencemi na trhu. Společně s domácími cenami byly nechtěně zmírněny i ceny světové.

Překvapivě se od roku 2007 trh začal náhle oživovat, což se po desetiletí nedělo. Z důvodu striktní nabídky na trhu s mlékem začaly ceny kvůli projevům nedostatku či nadbytku mléka na mezinárodní úrovni silně kolísat. Aktéři, kteří nebyli zvyklí na tak dynamický trh, byli zaskočeni, a evropský vnitřní trh začal kolísat: ukazatel ceny syrového mléka, tzv. "*Rohstoffwert*" z německého institutu IFE z Kielu, který vypočítává virtuální cenu podle aktuální tržní hodnoty mléčných výrobků v Evropě, vyskočil z ročního průměru 26,35 €centů/kg v roce 2006 (poslední rok intervencí EU) až

na dobrých 37,91 €centů/kg v roce 2007. Dokud ceny rostly tímto způsobem, zemědělský svět si neměl na co stěžovat, ale v roce 2008 ceny začaly prudce padat (průměr 25,69 €centů/kg) a v roce 2009 dosáhly dna (průměr 21,36 €centů/kg). Následně propukly bouřlivé protesty, které vyvrcholily v Německu známou "mléčnou stávkou, během níž bylo na pole vyléváno obrovské množství mléka ze sovu.

Jak reagovala EU? Dalo by se očekávat, že bude s odvahou a důsledností hájit platnost své nedávné reformy a tvrdit, že volatilita není špatná věc, nýbrž cenný ukazatel nedostatku nebo nadbytku, který prostřednictvím ceny napomáhá zemědělci pochopit, co je pro něho výhodnější. Možná mohla také poukázat na to, jak i přes volatilitu průměrné ceny rostou (29,52 €centů/kg průměr IFE v období 2007-2011 oproti 26,35 v roce 2006), a že je nutné zamezit všem praktikám, které jsou v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, ať už se projeví kdekoliv, aby se cenové signály mohly volně přenášet v rámci řetězce od výrobce až ke spotřebiteli.

To se ale nestalo. Vybrat si tuto linii by znamenalo zklamat požadavky zemědělců a ukázat na stále menší význam politiky a unijní byrokracie pro zdravý a přirozený trh. Chovatelé měli konečně možnost jednat samostatně, bez politických prostředníků, kteří by rozhodovali o jejich cenách.

Po řadě pompézních summitů a jednání se zúčastněnými stranami schválila EU Nařízení č. 261/2012, slavný "Mléčný balíček", přestože již došlo nezávisle na tom k oživení cen (ukazatel *Rohstoffwert* IFE hlásil průměr 29,55 €centů/kg v roce 2010 a 33,10 €centů/kg v roce 2011). Podle našeho názoru to byla chyba, protože zmíněné nařízení obsahuje řadu závažných nedostatků a nesrovnalostí, které ohrožují reformy a růst tohoto odvětví. V nejlepším případě je to, jak ukazuje zkušenost, zbytečné opatření. Zkusme analyzovat jeho základní rysy:

Především je třeba poznamenat, že již ve světle logických a skutečných předpokladů uvedených v tomto nařízení se přijatá opatření jeví jako nesmyslná. V bodě 2/ se uvádí, že k pádu cen v období let 2008-2009 došlo z důvodu:

- "výjimečného vývoje" způsobeného "extrémně nepříznivými povětrnostními podmínkami v Oceánii"
- "mezinárodní finanční a hospodářské krize;
- "poklesu poptávky v Evropské unii a celém světě".

Jak můžete vidět, všechny tyto faktory jsou vnější a nesouvisí s evropským trhem, a proto je nelze ovlivnit. Jak je tedy možné nařízením určeným k usměrnění tohoto odvětví v menšinové části trhu EU dosáhnout cíle "stabilizovat trh a zisky producentů mléka"(3), a to bez znovuzavedení právě zrušených stabilizačních intervencí?

EU měla jasno v tom, že znovuzavedení intervencí je nerealizovatelné, protože by narušilo kořeny reformy společné organizace trhu s mlékem, viz. Nařízení 1234/2007, a porušilo by mezinárodní závazky a vnitřní limity rozpočtu. Politikům tedy nezbyvalo než nabídnout lidu, který se ho dožadoval, obětího beránka, ve výrazně násilné formě: jako koncentraci nabídky. Záměnou příčin a důsledků bylo rozhodnuto zasáhnout do svobodného vývoje soutěže a obchodních vztahů mezi výrobcem mléka a zpracovatelem těmito opatřeními:

- a) zpřísněním smluvních forem, které předpokládá povinnost písemné formy a minimální dobu trvání smlouvy (čl. 185 f, odst. 1-2);
- b) významná změna v rozložení přirozené vyjednávací síly smluvních stran, s předpokladem, že ke společnému jednání se mohou spojit pouze výrobci a to v míře, která může dosáhnout až 33% národní produkce. Pro odběratele platí nadále běžná pravidla, tedy povinnost jednat odděleně (čl. 126c).

Někomu naivnímu se může zdát, že je to řešení všech problémů. "Mléčný balíček" byl ze strany zemědělců přijat s velkým nadšením, dle našeho názoru neoprávněným, přinejmenším ze dvou důvodů: nedodrжуje to, co slibuje, a má škodlivé vedlejší účinky.

- a) EU umožňuje členským státům, aby povinně zavedly písemné smlouvy, ale nemůže jim dovolit, aby nutily strany k fixní ceně. Proto, tváří v tvář formálnímu požadavku, který komplikuje obchodní praxi, nebylo dosaženo žádného podstatného vlivu na kolísavost cen. I kdyby byla ve smlouvě uvedena fixní cena, znamenalo by to jednoduše zvýšení rizika pro obě strany, vezmeme-li v úvahu, že by se kolísavost cen i nadále na trhu projevovala, a rozhodně není ovlivňována cenami uvedenými ve smlouvách mezi producenty a odběrateli.
- b) Umožnit soustředění tak vysokého podílu nabídky (33%) bez toho, že by se mohli účastnit společnou cestou i odběratelé, znamená akceptovat to, že zpracovatelé budou ponechání napospas "organizacím výrobců" (PO's), které budou moci působit na odběratele abnormální vyjednávací a vyděračskou silou s rizikem, že mnohým zpracovatelským podnikům způsobí hlubokou krizi. Tato volba svědčí o kulturním nepřátelství vůči roli trhu a hospodářské soutěže a je v rozporu se všemi principy, na nichž je založena EU a zvláště samotná reforma společné zemědělské politiky.

Krom toho je třeba zdůraznit, že Nařízení (čl. 185f, odst. 3) neplatí pro zpracovatelská družstva a jejich společníky, tedy početně nejvýznamnější část evropských výrobců. Toto rozhodnutí dále snižuje skutečný rozsah směrnice a vážně narušuje trh rozlišováním mezi družstevními a nedružstevními zpracovateli. Pokud by vůbec někdy měl "Mléčný balíček" mít pozitivní účinky pro producenty mléka, byly by omezeny pouze na dodavatele nedružstevních odběratelů.

Poslední argument uváděný na obranu "Mléčného balíčku" je ten, že umožnil producentům sýrů s chráněným označením původu (CHOP), aby si řídili nabídku vlastního produktu (čl. 126 prováděcí směrnice). Tato norma, kterou naléhavě vyžadovala Itálie, coby hlavní výrobce sýrů se značkou CHOP, zavádí na unijní úrovni výjimku z národních "antimonopolních" pravidel, která by bránila vytvářet mezi podniky kartel k regulaci nabídky. Pod ochranou této normy mohli hlavní evropští výrobci CHOP sýrů Grana Padano a Parmigiano Reggiano, kteří zpracovávají téměř 45% objemu italského mléka, vytvořit systém silné penalizace aplikované na toho, kdo překročí přidělenou kvótu. Zdá se, že tato směrnice "Mléčného balíčku" dává výhodu těm výrobcům

mléka, jejichž produkce je určena ke zpracování na výrobky CHOP a je schopna udržet ceny s kartelem. Ve skutečnosti podporuje zaujetí pasivního postoje, který vytváří hospodářskou neefektivnost regulovaných systémů a zhoršuje domácí i mezinárodní konkurenceschopnost samotného produktu s chráněným označením původu.

Závěrem bychom mohli říci, že "Mléčný balíček" je narychlo připravené opatření, které je v rozporu se zásadami, na kterých se zakládá reforma Společné organizace zemědělských trhů (SOT) s mlékem, s ukončením režimu kvót a stabilizačních intervencí a v rozporu s otevřením mezinárodních trhů. Vytváří předpoklady pro závažné narušení hospodářské soutěže bez toho, že by měl významné konkrétní účinky ve prospěch producentů.

Autor tohoto příspěvku se domnívá, že "Mléčný balíček" je projevem kultury velmi rozšířené v syndikátním zemědělském a politickém světě EU, která považuje za nezbytné aktivní působení politiky na trhu, a to prostřednictvím kvót, regulací, intervencí, cel a čehokoliv dalšího. Aby se opravdu mohli stát hlavními hráči v rámci světového růstu spotřeby mléka a mléčných produktů, bude z tohoto pohledu v blízké budoucnosti nutné bránit nabytou ekonomickou svobodu, kterou se v tomto odvětví podařilo získat spíše z naléhavé potřeby než skutečnou zásluhou těch, kteří jsou právě u moci.

Literatura:

Sborník přednášek "Kroměřížské mlékařské dny 2014"; 11/2014

Přijato do tisku: 4. 11. 2014

Lektorováno: 24. 11. 2014

VLIV ZKRMOVÁNÍ ČERSTVÉ VOJTĚŠKY NA ZASTOUPENÍ MASTNÝCH KYSELIN V MLÉČNÉM TUKU DOJNIC

Jana Koubová¹, Eva Samková¹, Lucie Hasoňová¹, Robert Kala¹, Jiří Špička¹, Martin Kváč¹, Oto Hanuš²

¹ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice

² Výzkumný ústav mlékárenský, Ke Dvoru 12a, 160 00 Praha 6

The effects of feeding fresh lucerne on fatty acid composition in bovine milk fat

Abstrakt

V mléčném tuku dojníc plemene český strakatý skot (n = 38) a holštýnský skot (n = 38) byly sledovány změny v obsahu vybraných mastných kyselin. Dojnice byly krmeny nejprve krmnou dávkou, která obsahovala objemnou